

Εθνική Αρχή
Ανώτατης Εκπαίδευσης
Hellenic Authority
for Higher Education

Διεθνοποίηση, διασυνοριακή
ανώτατη εκπαίδευση και
διασφάλιση ποιότητας

Τάσεις και Προκλήσεις για την ελληνική
ανώτατη εκπαίδευση

Κείμενο Εργασίας

© ΕΘΑΑΕ, 2023

Το παρόν έργο αδειοδοτείται υπό τους όρους της άδειας Creative Commons Αναφορά Δημιουργού – Μη εμπορική Χρήση – Όχι Παράγωγα Έργα 4.0.

Για να δείτε αντίγραφο της άδειας αυτής επισκεφτείτε τον ιστότοπο <https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/deed.el>

ΕΘΝΙΚΗ ΑΡΧΗ ΑΝΩΤΑΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Αριστείδου 1 & Ευριπίδου 2 - 105 59 Αθήνα

1ος - 4ος όροφος

T: +30 210 9220944 – W: www.ethaae.gr – E: secretariat@ethaae.gr

Συντελεστές

Συγγραφική Ομάδα

Δρ Χριστίνα Μπέστα, Γενική Διευθύντρια

Δρ Λουκάς Ν. Άννινος, Εξωτερικός Συνεργάτης

Ομάδα Γλωσσικής και Τεχνικής επιμέλειας

Γεωργία Κωστοπούλου, ΜΑ, Προϊσταμένη Τμήματος Γραμματειακής Υποστήριξης και Επικοινωνίας

Δρ Νικόλαος Γεωργιάδης, Προϊστάμενος Διεύθυνσης Πληροφοριακών Συστημάτων και Τεκμηρίωσης

Προτεινόμενος τρόπος αναφοράς:

Μπέστα, Χ., & Άννινος, Λ.Ν. (2023). Διεθνοποίηση, διασυννοριακή ανώτατη εκπαίδευση και διασφάλιση ποιότητας – Τάσεις και Προκλήσεις για την ελληνική ανώτατη εκπαίδευση (Κείμενο Εργασίας). Εθνική Αρχή Ανώτατης Εκπαίδευσης. Αθήνα.

Το κείμενο εργασίας είναι διαθέσιμο ηλεκτρονικά στη διεύθυνση: www.ethaae.gr

Διεθνοποίηση, διασυνοριακή ανώτατη εκπαίδευση και διασφάλιση ποιότητας

Η ανώτατη εκπαίδευση αποτελεί έναν τομέα διαχρονικά προσανατολισμένο προς τη διεθνοποίηση. Και αυτό διότι η βασική δραστηριότητα του Πανεπιστημίου, η παραγωγή και διάχυση της νέας γνώσης μέσω της έρευνας, διαπερνά οποιαδήποτε γεωγραφικά σύνορα. Τα ερευνητικά αποτελέσματα που δημοσιεύονται σε επιστημονικά άρθρα είναι διαθέσιμα σε διεθνές επίπεδο. Με την πάροδο του χρόνου αυτά τα ερευνητικά αποτελέσματα υπόκεινται σε κρίση και επαλήθευση από τη διεθνή επιστημονική κοινότητα και εισάγονται στο υφιστάμενο σώμα της επιστήμης, η οποία διδάσκεται μέσα από ανάλογα προγράμματα σπουδών. Αυτά μπορεί να παρέχονται από ένα πανεπιστημιακό ίδρυμα αποκλειστικά στη χώρα που αυτό εδρεύει (μόνο σε ημεδαπούς φοιτητές) ή να είναι διαθέσιμα και σε μια άλλη γλώσσα (συνήθως τα αγγλικά) για αλλοδαπούς φοιτητές μέσα ή και πέρα από τα σύνορά της. Αυτό είναι ένα από τα παραδείγματα διεθνοποίησης της ανώτατης εκπαίδευσης.

Σύμφωνα με ορισμένους συγγραφείς, η διεθνοποίηση της ανώτατης εκπαίδευσης συνδέεται με τις ανάγκες της παγκοσμιοποίησης, ενώ άλλοι υποστηρίζουν πως ο όρος διεθνοποίηση παρουσιάζει μεγαλύτερη εγγύτητα με τις έννοιες της συνεργασίας, της κινητικότητας, της ποιότητας και της αριστείας (Van Vught et al., 2002)¹.

Πλέον η διεθνοποίηση είναι σημαντική παράμετρος της λειτουργίας των πανεπιστημίων και αποτελεί στρατηγικό στόχο (IAU, 2010)², η σημασία του οποίου αναδύθηκε τη δεκαετία του 1990 (Knight & De Wit, 1999)³ και απέκτησε πολλές και διαφορετικές ερμηνείες (Bartell, 2003)⁴. Το γεγονός αυτό είναι απόρροια των διαφορετικών εκπαιδευτικών συστημάτων, ιδρυμάτων και χωρών που αντιμετωπίζουν διαφορετικές προκλήσεις. Επομένως, είναι λογική η υπόθεση πως υπάρχουν διαφορετικές προσεγγίσεις ως προς τη διεθνοποίηση (Knight, 2004)⁵.

Εναλλακτικά, γίνεται λόγος για τη διεθνοποίηση εντός της χώρας (internationalization at home) η οποία περιλαμβάνει διαδικασίες προκειμένου οι φοιτητές να αναπτύξουν διεθνή αντίληψη και διαπολιτισμικές δεξιότητες (μέσα από τα προγράμματα σπουδών και συναφείς δραστηριότητες στη χώρα τους) και τη διεθνοποίηση στο εξωτερικό (internationalization abroad) που περιλαμβάνει αντίστοιχα όλες τις μορφές παρεχόμενης εκπαίδευσης πέρα από τα σύνορα, την κινητικότητα φοιτητών και διδασκόντων, τα προγράμματα σπουδών, τα έργα και τα ιδρύματα/παρόχους. Αυτοί οι δύο τύποι διεθνοποίησης δεν αλληλοαποκλείονται, ενώ μπορούν να συνδέονται με πολιτικές και προγράμματα (Knight, 2008).

Η ιδρυματική κουλτούρα, τα ιδιαίτερα ιδρυματικά χαρακτηριστικά και άλλοι παράγοντες μπορούν να διευκολύνουν ή όχι τη διεθνοποίηση ενός ιδρύματος (Bartell, 2003). Κάθε ίδρυμα θα πρέπει να επιλέξει τους τομείς διεθνοποίησης, όπως α) τις ακαδημαϊκές δραστηριότητες, β) τις ικανότητες των φοιτητών/αποφοίτων (έμφαση στην προσωπική ανάπτυξη), γ) το ήθος (καλλιέργεια διεθνούς

¹ van Vught, F., van der Wende, M., & Westerheijden, D. (2002). Globalisation and Internationalisation: Policy Agendas Compared. In Enders, J., Fulton, O. (Eds.) Higher Education in a Globalising World. Higher Education Dynamics, vol 1. (σ.103-120). Springer.
https://doi.org/10.1007/978-94-010-0579-1_7

² IAU (2010). Internationalization of higher education: Global trends, regional perspective. https://www.iau-aiu.net/IMG/pdf/annual_report2010_en.pdf

³ Knight, J. & De Wit, H. (1999). Quality and internationalization of higher education. OECD.
https://www.researchgate.net/publication/350671243_Quality_and_Internationalization_in_Higher_Education_Programme_on_Institutional_Management_in_Higher_Education_IMHE_of_the_Organization_for_Economic_Cooperation_and_Development_OECD

⁴ Bartell, M. (2003). Internationalization of universities: A University culture based framework. *Higher Education* 45 (1), σ. 43-40.
<https://doi.org/10.1023/A:1021225514599>

⁵ Knight, J. (2004). Internationalization remodeled: Definitions, approaches and rationale. *Journal of Studies in International Education* 8 (5), σ. 5-31. <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/1028315303260832>

νοοτροπίας/παγκόσμιας αντίληψης των πραγμάτων), δ) τη διαδικασία (ενσωμάτωση σε όλες τις ιδρυματικές λειτουργίες μέσω κατάλληλων στρατηγικών και πολιτικών (Knight & De Wit, 1999)⁶.

Στη βιβλιογραφία καταγράφονται τέσσερις βασικές μορφές διεθνοποιημένης ανώτατης εκπαίδευσης⁷:

- α. Διασυνοριακή παροχή υπηρεσιών ανώτατης εκπαίδευσης (π.χ. προγράμματα εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, προσφερόμενα μαθήματα σε ψηφιακό δίσκο) από ένα εκπαιδευτικό ίδρυμα μιας χώρας σε ενδιαφερόμενους μιας άλλης χώρας (cross-border supply). Στην περίπτωση αυτή δεν υπάρχει κινητικότητα φοιτητών ή διδακτικού προσωπικού.
- β. Παροχή υπηρεσιών ανώτατης εκπαίδευσης από ένα εκπαιδευτικό ίδρυμα μιας χώρας σε ενδιαφερόμενους μιας άλλης χώρας (consumption abroad). Στην περίπτωση αυτή υπάρχει μετακίνηση των φοιτητών (π.χ. σπουδές σε παραδοσιακά πανεπιστήμια του εξωτερικού).
- γ. Εμπορική παρουσία ιδρυμάτων και παροχή υπηρεσιών ανώτατης εκπαίδευσης σε μια άλλη χώρα (π.χ. μέσω δικαιόχρησης, συμπράξεων, αδελφοποίησης) (Commercial presence). Στην περίπτωση αυτή υπάρχει εγκατάσταση των ιδρυμάτων στο εξωτερικό με π.χ. ίδρυση παραρτήματος και όχι των φοιτητών. Ωστόσο, αυτές οι μορφές συνεργασίας μπορεί να απαιτούν από τους φοιτητές να πραγματοποιήσουν μέρος των σπουδών τους σε άλλη χώρα, ενώ το πτυχίο απονέμεται συνήθως από το ξένο (συνεργαζόμενο) ίδρυμα ή από κοινού με το εγχώριο ίδρυμα.
- δ. Μετακίνηση επιστημονικού/ επαγγελματικού προσωπικού ατομικά ή ως μέρος ενός ιδρύματος και παροχή της εκπαίδευσης στο εξωτερικό (delivery abroad). Σε αυτήν την περίπτωση δεν υπάρχει μετακίνηση φοιτητών.

Αυτές οι τέσσερις μορφές αποτελούν την τυπολογία της διασυνοριακής εκπαίδευσης (cross-border education), μορφή της διεθνοποιημένης ανώτατης εκπαίδευσης. Η διασυνοριακή ανώτατη εκπαίδευση (Cross border higher education) χαρακτηρίζεται από την «κινητικότητα»/παροχή της υπηρεσίας (πλήρως ή μερικώς) διά ζώσης ή με ηλεκτρονικό τρόπο σε φοιτητές πέρα από τα σύνορα της χώρας ενός ιδρύματος (δημόσιου ή ιδιωτικού)⁸.

Οι σύγχρονοι ορισμοί της διασυνοριακής εκπαίδευσης εστιάζουν στην κινητικότητα των εκπαιδευτικών υπηρεσιών (δηλαδή την προσφορά τους σε ενδιαφερόμενους μιας άλλης χώρας) ή των παρόχων (μέσω θυγατρικού ιδρύματος (branch campus), δικαιόχρησης και εκπαίδευσης εξ αποστάσεως)⁹. Η διασυνοριακή εκπαίδευση συνδέεται με οφέλη για τις συμμετέχουσες χώρες, όπως είναι η διεύρυνση της πρόσβασης στην ανώτατη εκπαίδευση, το κλείσιμο των χάσμάτων και η προώθηση της ιδέας του παγκόσμιου πολίτη.¹⁰ Ήδη από τη δεκαετία του 1980 αποτελεί μια από τη σημαντικότερες μορφές διεθνοποίησης της ανώτατης εκπαίδευσης με το Ηνωμένο Βασίλειο και την Αυστραλία να είναι στις πρωτοπόρες χώρες.

---

⁶ Knight, J. & De Wit, H. (1999). Quality and internationalization of higher education. OECD. https://www.researchgate.net/publication/350671243_Quality_and_Internationalization_in_Higher_Education_Programme_on_Institutional_Management_in_Higher_Education_IMHE_of_the_Organization_for_Economic_Cooperation_and_Development_OECD

⁷ Tilak, J.B.G. (2011). *Trade in Higher Education: The role of the General Agreement of Trade in Services*. UNESCO-International Institute for Educational Planning. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000214997>

⁸ UNESCO/OECD (2005). *Guidelines for Quality Provision in Cross-border Education*. Paris. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000143349.locale=en>

⁹ Salmi, J. and O. Tavares (2016). The Business of Cross-Border Higher Education. In Rosa, M. J., Sarrico, C.S., Tavares, O., & A. Amaral (2016). *Cross-border higher education and quality assurance: Commerce, the services directive and governing higher education*. Palgrave MacMillan. https://doi.org/10.1057/978-1-137-59472-3_3

¹⁰ Al-Sindi, T., Llavori, R., Mayer-Lantermann, K., Patil, J., Ranne, P., Piszcz, S., Treloar, K., Trifiro, F. (2016). Quality Assurance of Cross Border Higher Education. Final Report of the QACHE Project. ENQA Occasional Papers 23. <https://www.enqa.eu/wp-content/uploads/QACHE-final-report.pdf>

Η Ομάδα Εργασίας για τον εκσυγχρονισμό της ανώτατης εκπαίδευσης (2013)¹¹ στην αναφορά της προς την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, κάνει λόγο για την ανάγκη διαμόρφωσης στρατηγικών διεθνοποίησης των ιδρυμάτων ανώτατης εκπαίδευσης και ότι η κινητικότητα, η διεθνής διάσταση των προγραμμάτων σπουδών, η διεθνής εμπειρία του ακαδημαϊκού προσωπικού, οι ξένες γλώσσες και οι διαπολιτισμικές δεξιότητες, η διασυνοριακή παροχή μαθημάτων και πτυχίων και οι διεθνείς συμμαχίες πρέπει να είναι βασικά μέρη της ανώτατης εκπαίδευσης στην Ευρώπη.

Σύμφωνα με τον ΟΟΣΑ, η διασυνοριακή εκπαίδευση περιλαμβάνει την παροχή εκπαίδευσης κατά την οποία οι διδάσκοντες, οι φοιτητές, τα προγράμματα σπουδών, οι πάροχοι/τα ιδρύματα ή το εκπαιδευτικό υλικό διαπερνούν τα σύνορα. Οι διάφορες μορφές αυτής της παροχής εκπαίδευσης ποικίλουν. Σχετικές είναι οι τυπολογίες της Knight που παρατίθενται στον παρακάτω πίνακα:

Πίνακας 1. Μορφές διασυνοριακής εκπαίδευσης κατά J. Knight¹²

Κινητικότητα προγραμμάτων σπουδών	Κινητικότητα εκπαιδευτικού παρόχου
<p>Δικαιόχρηση (franchising) Συνεργασία στην οποία ένας πάροχος στη χώρα Α εξουσιοδοτεί έναν πάροχο στη χώρα Β για την προσφορά προγράμματος σπουδών/ υπηρεσίας/ μαθήματος. Το πτυχίο απονέμεται από τον πάροχο στη χώρα Α. Τα διαδικαστικά (διδασκαλία, αξιολόγηση κ.λπ.) πρέπει να συμμορφώνονται με τους εθνικούς κανονισμούς στη χώρα Β.</p>	<p>Θυγατρικό πανεπιστήμιο (branch campus) Ο πάροχος στη χώρα Α ιδρύει μια δορυφορική πανεπιστημιούπολη στη χώρα Β προκειμένου να προσφέρει μαθήματα και προγράμματα σπουδών στους φοιτητές της χώρας Β. Ο τίτλος σπουδών απονέμεται από τον πάροχο της χώρας Α.</p>
<p>Αδελφοποίηση (twinning) Ένας πάροχος στη χώρα Α συνεργάζεται με έναν πάροχο στη χώρα Β για ένα σύστημα σπουδών που θα επιτρέπει στους φοιτητές να συγκεντρώνουν πιστωτικές μονάδες στη χώρα Β ή και στην Α. Παρέχεται ένα πτυχίο μόνο από την χώρα Α ενώ οι συνεργασίες και η απονομή του πτυχίου πρέπει να συμμορφώνονται με εθνικούς νόμους στη χώρα Α.</p>	<p>Αυτόνομο ίδρυμα (independent institution) Ο πάροχος Α (παραδοσιακό πανεπιστήμιο, εμπορική εταιρεία ή συνεργατικό σχήμα) ιδρύει στη χώρα Β ένα αυτόνομο ίδρυμα ανώτατης εκπαίδευσης για να προσφέρει μαθήματα και προγράμματα.</p>
<p>Διπλό/Κοινό πτυχίο (double/joint degree) Συμφωνία μεταξύ παρόχων σε διαφορετικές χώρες οι οποίοι συνεργάζονται και προσφέρουν ένα πρόγραμμα σπουδών για το οποίο ο φοιτητής λαμβάνει ένα πτυχίο από τον κάθε πάροχο ή ένα κοινό πτυχίο. Οι ρυθμίσεις για την παροχή του προγράμματος και τα κριτήρια για την απονομή των πτυχίων εξειδικεύονται για κάθε συνεργατική πρωτοβουλία σύμφωνα με τις ισχύουσες διατάξεις σε κάθε χώρα.</p>	<p>Απόκτηση/συγχώνευση (acquisition/merger) Ο πάροχος Α αγοράζει μέρος ή το 100% του ιδρύματος στη χώρα Β.</p>
<p>Αρθρωτό σύστημα (articulation) Συνεργασίες μεταξύ παρόχων σε διαφορετικές χώρες οι οποίες επιτρέπουν στους φοιτητές να αποκτούν πιστωτικές μονάδες για μαθήματα/προγράμματα σπουδών που προσφέρονται από όλους τους συμμετέχοντες παρόχους. Αυτό επιτρέπει στους φοιτητές να πιστώνονται μονάδες για έργο σε διαφορετικό πάροχο από αυτόν που απονέμει το πτυχίο.</p>	<p>Κέντρο εκπαίδευσης (study centre/teaching site) Ο πάροχος Α ιδρύει κέντρα σπουδών στη χώρα Β για να υποστηρίξει φοιτητές που παρακολουθούν μαθήματα / προγράμματα σπουδών. Αυτά μπορεί να λειτουργούν αυτόνομα ή σε συνεργασία με τοπικούς παρόχους στη χώρα Β.</p>
<p>Επικύρωση (validation) Οι συμφωνίες επικύρωσης μεταξύ παρόχων σε διαφορετικές χώρες επιτρέπουν στον πάροχο Β στην χώρα υποδοχής να απονείμει τίτλο σπουδών του παρόχου Α. Ο πάροχος μπορεί να μην προσφέρει μαθήματα ή τον συγκεκριμένο τίτλο σπουδών, στοιχείο που εγείρει θέματα ποιότητας</p>	<p>Συνεργασία/δίκτυα (affiliation/networks) Διάφοροι τύποι παρόχων συμπράττουν μέσω καινοτόμων συνεργασιών για τη δημιουργία δικτύων και ιδρυμάτων που θα προσφέρουν μαθήματα/προγράμματα σπουδών σε εγχώριο αλλά και διεθνές επίπεδο δια ζώσης ή εξ αποστάσεως.</p>
<p>Εικονικά/εξ αποστάσεως (virtual/distance) Συμφωνία στην οποία ο πάροχος προσφέρει μαθήματα ή πρόγραμμα σπουδών σε φοιτητές μιας άλλης χώρας εξ αποστάσεως ή ηλεκτρονικά. Μπορεί να περιλαμβάνεται δια ζώσης υποστήριξη για φοιτητές μέσω εγχώριων κέντρων σπουδών/υποστήριξης.</p>	<p>Εικονικό πανεπιστήμιο (virtual university) Ο πάροχος Α προσφέρει μαθήματα και προγράμματα σπουδών σε φοιτητές διαφορετικών χωρών εξ αποστάσεως με τη χρήση κυρίως του διαδικτύου και χωρίς υποστήριξη δια ζώσης για τους φοιτητές.</p>

¹¹ European Commission (2013). High Level Group on the modernisation of Higher Education – Report to the European Commission on improving the quality of teaching and learning in Europe's higher education institutions, Publications Office.

<https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/fbd4c2aa-aeb7-41ac-ab4c-a94feea9eb1f>

¹² Knight, J. (2006). Higher Education Crossing Borders: A Guide to the Implications of the General Agreement on Trade in Services (GATS) for Cross-border Education. A Report Prepared for the Commonwealth of Learning and UNESCO.

<http://unesdoc.unesco.org/images/0014/001473/147363E.pdf>

Το 2004 ο Σύνδεσμος των Πανεπιστημίων και των Κολλεγίων του Καναδά (Association of Universities and Colleges of Canada - AUCC), το Αμερικάνικο Συμβούλιο Εκπαίδευσης (American Council on Education - ACE), το Συμβούλιο για την Πιστοποίηση της Ανώτατης Εκπαίδευσης στις ΗΠΑ (Council for Higher Education Accreditation - CHEA), και η Διεθνής Ένωση των Πανεπιστημίων (International Association of Universities - IAU) εξέδωσαν σύνολο αρχών που πρέπει να διέπουν την παροχή της διασυνοριακής εκπαίδευσης. Οι αρχές αυτές είναι:

Πίνακας 2. Οι αρχές της διασυνοριακής ανώτατης εκπαίδευσης¹³

<ul style="list-style-type: none"> • Συμβολή στην ευρύτερη οικονομική, κοινωνική και πολιτισμική ευημερία της κοινωνίας 	<ul style="list-style-type: none"> • Διασφάλιση διατήρησης του ίδιου επιπέδου ποιότητας (ακαδημαϊκής/ οργανωσιακής) ανεξάρτητα από τον τόπο παροχής της εκπαίδευσης
<ul style="list-style-type: none"> • Ενίσχυση της δυνατότητας της ανώτατης εκπαίδευσης στην προώθηση της ισότητας διεθνώς 	<ul style="list-style-type: none"> • Λογοδοσία στην κοινωνία, τους φοιτητές και τις κυβερνήσεις
<ul style="list-style-type: none"> • Εκτός από την παροχή επιστημονικής και επαγγελματικής εξειδίκευσης, η ενίσχυση της κριτικής σκέψης είναι ένα στοιχείο εξίσου σημαντικό για έναν υπεύθυνο πολίτη σε τοπικό, εθνικό και παγκόσμιο επίπεδο 	<ul style="list-style-type: none"> • Παροχή ολοκληρωμένης πληροφόρησης από την πλευρά των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων σε φοιτητές και εξωτερικά ενδιαφερόμενα μέρη για το είδος της παρεχόμενης εκπαίδευσης
<ul style="list-style-type: none"> • Προσβασιμότητα για όλους (ανεξάρτητα από την οικονομική τους κατάσταση) 	<ul style="list-style-type: none"> • Διεύρυνση ευκαιριών διεθνούς κινητικότητας των διδασκόντων, των ερευνητών και των φοιτητών

Η διεθνοποίηση της ανώτατης εκπαίδευσης συγκαταλέγεται συχνά στα κριτήρια ποιότητας υποδειγμάτων για την αξιολόγηση των ιδρυμάτων. Ωστόσο, αυτό που πρέπει να επισημανθεί είναι ότι τυχόν μεμονωμένες ενέργειες ή εκτεταμένη ρητορική και μόνο για τη σημασία της διεθνοποίησης δεν αποτελούν εχέγγυα επιτυχίας. Και αυτό διότι η διεθνοποίηση είναι μια συστηματική και διαρκής διαδικασία για τα ιδρύματα ανώτατης εκπαίδευσης. Ως τέτοια αναμένει κανείς να είναι ενσωματωμένη στο ιδρυματικό όραμα και την αποστολή των ιδρυμάτων και να διαπερνά όλες τις ακαδημαϊκές λειτουργίες πρωτίστως ως αξία και νοοτροπία που καθοδηγεί τον σχεδιασμό και την εφαρμογή διαδικασιών, τον επανασχεδιασμό εκπαιδευτικού περιεχομένου και παιδαγωγικών μεθόδων, καθώς επίσης και την καλλιέργεια του χαρακτήρα των μελλοντικών πολιτών του κόσμου.

Ο τρόπος με τον οποίο διασφαλίζεται η ποιότητα στα ιδρύματα καθορίζει την αξιοπιστία της παρεχόμενης εκπαίδευσης και την αποτελεσματικότητά της καθώς και την προώθηση της κινητικότητας και τη διεθνή αναγνώριση των προσόντων. Υπενθυμίζεται δε πως η διασφάλιση ποιότητας είναι θεμελιώδης έννοια στη διαδικασία της Μπολόνια, αφού συμβάλλει στην ενδυνάμωση της εμπιστοσύνης και άρα της συνεργασίας μεταξύ των ιδρυμάτων ανώτατης εκπαίδευσης και άλλων εταίρων σε ευρωπαϊκό επίπεδο¹⁴.

Μαζί με άλλα στοιχεία, όπως το Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Προσόντων και το Ευρωπαϊκό Σύστημα Πιστωτικών Μονάδων, η διασφάλιση ποιότητας αποτελεί ένα ολοκληρωμένο πλαίσιο για την κινητικότητα φοιτητών και αποφοίτων εντός του Ευρωπαϊκού Χώρου Ανώτατης Εκπαίδευσης. Η ευρωπαϊκή προσέγγιση στη διασφάλιση ποιότητας έχει διατυπωθεί στα πρότυπα και τις κατευθυντήριες οδηγίες της Ευρωπαϊκής Ανώτατης Εκπαίδευσης (*Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area - ESG*), που αποτελούν τη βάση για τη

¹³ Sharing quality higher education across borders: a statement on behalf of higher education institutions worldwide. Statement prepared by ACE, AUCC, CHEA, IAU. https://www.iau-aiu.net/IMG/pdf/statement_sharing_quality.pdf

¹⁴ Bergan, S. (2011). Building Trust. Quality and Trust: At the heart of what we do. A selection of papers from The European Quality Assurance Forum, European University Association, σ. 52 - 57. https://eua.eu/downloads/publications/eqaf2011_publication.pdf

διασφάλιση ποιότητας στον ΕΧΑΕ και βεβαίως έχουν ως πεδίο εφαρμογής και τη διασυνοριακή ανώτατη εκπαίδευση.

Ειδικότερα, από το 2005 έχουν ξεκινήσει οι προσπάθειες για τη ρύθμιση των θεμάτων ποιότητας στη διασυνοριακή ανώτατη εκπαίδευση. Η UNESCO σε συνεργασία με τον ΟΟΣΑ εξέδωσε σχετικές οδηγίες (Guidelines for quality provision in cross border higher education) προκειμένου να βοηθήσει στην αντιμετώπιση των προκλήσεων αυτών της ανώτατης εκπαίδευσης. Το 2006, η UNESCO σε συνεργασία με το δίκτυο ποιότητας Ασίας – Ειρηνικού (APQN) ανέπτυξε σχετική εργαλειοθήκη «Toolkit: regulating the quality of cross border education» προκειμένου να βοηθήσει τους αρμόδιους εθνικούς φορείς στη θέσπιση θεσμικού πλαισίου για τη διασυνοριακή εκπαίδευση. Το 2007, το Διεθνές Δίκτυο Φορέων Διασφάλισης Ποιότητας στην Ανώτατη Εκπαίδευση (INQAAHE) στις οδηγίες του για τις καλές πρακτικές στη διασφάλιση ποιότητας αναφέρει ότι οι φορείς διασφάλισης ποιότητας θα πρέπει να έχουν πολιτικές σχετικές με την εισαγόμενη και εξαγόμενη ανώτατη εκπαίδευση. Δύο χρόνια αργότερα, το 2009 αναφέρεται πως οι Υπουργοί Παιδείας των χωρών του ΕΧΑΕ διατύπωσαν την άποψη ότι η διασυνοριακή εκπαίδευση στην Ευρώπη θα πρέπει να έχει ως βάση τα ESG και τις κατευθύνσεις του ΟΟΣΑ.

Το 2016, στο πλαίσιο του έργου QACHE (Quality Assurance of Cross-Border Higher Education) ένα συνεργατικό σχήμα αποτελούμενο από φορείς διασφάλισης ποιότητας και δίκτυα φορέων παρουσίασε επίσης μια σχετική εργαλειοθήκη (QACHE Toolkit), η οποία συμπληρώνει τις προηγούμενες προσπάθειες. Αυτή η τελευταία πρωτοβουλία παρέχει πρακτική καθοδήγηση για τη συνεργασία των αρμόδιων φορέων για τη διασφάλιση ποιότητας της διασυνοριακής εκπαίδευσης¹⁵.

Σε σχετική μελέτη καταγράφεται ποικιλομορφία ως προς την αντίληψη του όρου διασυνοριακή ανώτατη εκπαίδευση και ανομοιογένεια στις προσεγγίσεις για τη διασφάλιση ποιότητας. Ωστόσο, η δημοφιλέστερη μεθοδολογία διασφάλισης ποιότητας αυτού του τύπου εκπαίδευσης περιλαμβάνει ενέργειες στη χώρα του ιδρύματος/παρόχου ή από κοινού με τη χώρα υποδοχής. Σε κάθε περίπτωση η συνεργασία μεταξύ των διαφορετικών φορέων διασφάλισης ποιότητας είναι σημείο κλειδί, αφού η διασυνοριακή εκπαίδευση είναι μια ειδική μορφή ανώτατης εκπαίδευσης με ιδιαίτερες προκλήσεις και εμπόδια¹⁶.

Μάλιστα, στην περίπτωση των κοινών προγραμμάτων σπουδών (joint degrees)¹⁷, τα οποία καταλήγουν είτε σε διπλό είτε σε κοινό πτυχίο, με βάση τα πρότυπα ESG έχει διαμορφωθεί η αντίστοιχη ευρωπαϊκή προσέγγιση διασφάλισης ποιότητας των κοινών προγραμμάτων σπουδών (*European Approach for Quality Assurance of Joint Programmes*). Τα κριτήρια τα οποία χρησιμοποιούνται στο πλαίσιο αυτό αφορούν την καταλληλότητα/επιλεξιμότητα των προγραμμάτων σπουδών, τα μαθησιακά τους αποτελέσματα, τα χαρακτηριστικά τους (π.χ. φόρτος εργασίας, πιστωτικές μονάδες), την εισαγωγή των φοιτητών και την αναγνώριση των αποκτώμενων προσόντων, θέματα μάθησης, διδασκαλίας και αξιολόγησης, την υποστήριξη των φοιτητών, τους διαθέσιμους πόρους, τη διαφάνεια και την τεκμηρίωση της λειτουργίας των προγραμμάτων και τη διασφάλιση ποιότητας.

Οι φορείς διασφάλισης ποιότητας που λειτουργούν σε εθνικό επίπεδο αντιμετωπίζουν περιορισμούς από το θεσμικό τους πλαίσιο, οι οποίοι εμποδίζουν ή αποδυναμώνουν το εύρος και την

---

¹⁵ Trifiro, F. (2019). The importance of cross-border cooperation in the quality assurance of TNE: A comparative overview of national approaches to TNE. Higher Education Evaluation and Development, 13 (2), σ. 54-64. <https://doi.org/10.1108/HEED-12-2018-0030>

¹⁶ Al-Sindi, T., Llavori, R., Mayer-Lantermann, K., Patil, J., Ranne, P., Piszczak, S., Treloar, K., Trifiro, F. (2016). Quality Assurance of Cross Border Higher Education. Final Report of the QACHE Project. ENQA Occasional Papers 23. <https://www.engq.eu/wp-content/uploads/QACHE-final-report.pdf>

¹⁷ Έχουν θεσμοθετηθεί σε ευρωπαϊκό επίπεδο προκειμένου να ενισχύσουν την κινητικότητα, την αμοιβαία μάθηση και τη συνεργασία μεταξύ ιδρυμάτων, τα οποία έχουν τη δυνατότητα συνδυάζοντας τα ισχυρά τους σημεία να δημιουργήσουν υψηλής ποιότητας εκπαιδευτικές εμπειρίες για τους φοιτητές.

αποτελεσματικότητα των δραστηριοτήτων τους στην περίπτωση της διασυνοριακής εκπαίδευσης. Ο σκοπός, στην περίπτωση αυτή, είναι η βελτίωση όλων των διαστάσεων της διασυνοριακής εκπαίδευσης και της σχετικής εκπαιδευτικής εμπειρίας για τους φοιτητές οι οποίοι έχουν επιλέξει να λάβουν τέτοιες υπηρεσίες. Παράλληλα όμως, κάθε ίδρυμα ανώτατης εκπαίδευσης που εμπλέκεται στην παροχή διασυνοριακής εκπαίδευσης πρέπει να λαμβάνει υπόψη του τόσο τις εθνικές (στη χώρα - έδρα του) απαιτήσεις ποιότητας όσο και αυτές οι οποίες ισχύουν στη χώρα παροχής της εκπαίδευσης και βεβαίως να συνεργάζεται με τους αρμόδιους φορείς για τη διασφάλιση ποιότητας.

Βιβλιογραφία

- Al-Sindi, T., Llavori, R., Mayer-Lantermann, K., Patil, J., Ranne, P., Piszcz, S., Treloar, K., Trifiro, F. (2016). Quality Assurance of Cross Border Higher Education. Final Report of the QACHE Project. ENQA Occasional Papers 23. <https://www.engq.eu/wp-content/uploads/QACHE-final-report.pdf>
- Bartell, M. (2003). Internationalization of universities: A University culture based framework. *Higher Education* 45 (1), pp. 43-40. <https://doi.org/10.1023/A:1021225514599>
- Bergan, S. (2011). Building Trust. Quality and Trust: At the heart of what we do. A selection of papers from The European Quality Assurance Forum, (pp. 52-57). European University Association. https://eua.eu/downloads/publications/eqaf2011_publication.pdf
- European Commission (2013). High Level Group on the modernisation of Higher Education – Report to the European Commission on improving the quality of teaching and learning in Europe's higher education institutions, Publications Office. <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/fbd4c2aa-aeb7-41ac-ab4c-a94feea9eb1f>
- IAU (2010). Internationalization of higher education: Global trends, regional perspective. https://www.iau-aiu.net/IMG/pdf/annual_report2010_en.pdf
- Knight, J. (2004). Internationalization remodeled: Definitions, approaches and rationale. *Journal of Studies in International Education* 8 (5), pp. 5-31. <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/1028315303260832>
- Knight, J. (2006). Higher Education Crossing Borders: A Guide to the Implications of the General Agreement on Trade in Services (GATS) for Cross-border Education. A Report Prepared for the Commonwealth of Learning and UNESCO. <http://unesdoc.unesco.org/images/0014/001473/147363E.pdf>
- Knight, J., & De Wit, H. (1999). Quality and internationalization of higher education. OECD. https://www.researchgate.net/publication/350671243_Quality_and_Internationalization_in_Higher_Education_Programme_on_Institutional_Management_in_Higher_Education_IMHE_of_the_Organization_for_Economic_Cooperation_and_Development_OECD
- Salmi, J. and O. Tavares (2016). The Business of Cross-Border Higher Education. In Rosa, M. J., Sarrico, C.S., Tavares, O., & A. Amaral (Eds.). *Cross-Border Higher Education and Quality Assurance: Commerce, the Services Directive and Governing Higher Education* (pp.51-69). Palgrave MacMillan. https://doi.org/10.1057/978-1-137-59472-3_3
- Sharing quality higher education across borders: a statement on behalf of higher education institutions worldwide. Statement prepared by ACE, AUCC, CHEA, IAU. https://www.iau-aiu.net/IMG/pdf/statement_sharing_quality.pdf
- Tilak, J.B.G. (2011). Trade in Higher Education: The role of the General Agreement of Trade in Services. UNESCO-International Institute for Educational Planning. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000214997>
- Trifiro, F. (2019). The importance of cross-border cooperation in the quality assurance of TNE: A comparative overview of national approaches to TNE. *Higher Education Evaluation and Development* 13 (2), pp. 54-64. <https://doi.org/10.1108/HEED-12-2018-0030>

UNESCO/OECD (2005). Guidelines for Quality Provision in Cross-border Education. Paris.
<https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000143349.locale=en>

van Vught, F., van der Wende, M., Westerheijden, D. (2002). Globalisation and Internationalisation: Policy Agendas Compared. In Enders, J., & Fulton, O. (Eds.) Higher Education in a Globalising World. Higher Education Dynamics, vol.1 (pp.103-120). Springer.
https://doi.org/10.1007/978-94-010-0579-1_7

**Εθνική Αρχή
Ανώτατης Εκπαίδευσης**
Hellenic Authority
for Higher Education

**Επιχειρησιακό Πρόγραμμα
Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού,
Εκπαίδευση και Διά Βίου Μάθηση**
Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

